

SPORT SOHASIDAGI FUQAROLIK-HUQUQIY JAVOBGARLIK TUSHUNCHASI, SPORT AGENTLARI MISOLIDA

Yetmishboyev Muxtorjon Ma'murjon o'g'li
Katta o'qituvchi, Jangovar va jismoniy
tayyorgarlik kafedrası, O'zbekiston
Respublikasi Ichki ishlar vazirligi
Akademiyasi, Toshkent, O'zbekiston
mukhtorjon.yetmishboev@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola sportdagi fuqarolik javobgarlikning tarixiy mazmunini o'rganadi, ushbu sohaga hissa qo'shgan asosiy shaxslarni aniqlaydi va tahlil qiladi, sport olamidagi fuqarolik javobgarlikning ijobiy va salbiy tomonlarini muhokama qiladi. Bundan tashqari, ushbu maqola turli nuqtai nazarlarni hisobga olgan holda asosli tahlilni taqdim etadi va sport sohasidagi fuqarolik javobgarligi bilan bog'liq kelajakdagi potentsial o'zgarishlarni o'rganadi.

Kalit so'zlar: sport, fuqarolik javobgarlik, shartnoma, sport agenti, huquq, huquqiy norma, tarix, qonun, sport huquqi.

THE CONCEPT OF CIVIL-LEGAL LIABILITY IN THE SPORTS FIELD, ON THE EXAMPLE OF SPORTS AGENTS

Yetmishboev Mukhtorjon Ma'murjon ogli
Senior Lecturer, Department of Combat and
Physical Training, Academy of the Ministry of
Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan,
Tashkent, Uzbekistan
mukhtorjon.yetmishboev@gmail.com

Annotation. This article explores the historical context of civic responsibility in sports, identifies and analyzes the key factors that contributed to this, and discusses the pros and cons of civic responsibility in the world of sports. In addition, this article provides a substantive analysis taking into account various points of view and explores potential future changes related to civic responsibility in sports.

Keywords: sports, civil liability, contract, sports agent, law, legal norm, history, law, sports law.

Sport - bu insonning jismoniy va ma'naviy salohiyatini oshirish, salomatlikni saqlash, ijtimoiy faollikni kuchaytirish, madaniyatni rivojlantirish va millatlararo do'stlikni mustahkamlashga qaratilgan faoliyat. Sport faoliyatida ishtirok etish uchun shaxslarning turli xil huquq va mas'uliyatlari bor. Bu huquq va mas'uliyatlarni sport qonunchiligi, sport tashkilotlarining nizomlari, sport

musobaqalarining qoidalari, sportchilar va sport agentlari o'rtasidagi shartnomalar va boshqa huquqiy hujjatlarda belgilanadi.

Sport agentligi - bu sportchilarning manfaatlarini himoya qilish, ularga sport faoliyatida ishtirok etish uchun shartnomalar tuzish, ularga moliyaviy va iqtisodiy yordam ko'rsatish, ularning ijtimoiy, ma'naviy va madaniy hayotini tashkil etish va boshqa xizmatlarni ko'rsatishga qaratilgan faoliyat. Sport agentligi faoliyati sport qonunchiligi, sport agentligi qoidalari, sportchilar va sport agentlari o'rtasidagi shartnomalar va boshqa huquqiy hujjatlarga asosida amalga oshiriladi [1].

Sport agentligi shartnomasi - bu sportchi va sport agenti o'rtasida tuziladigan huquqiy shartnoma, unda sport agentining sportchiga ko'rsatishi lozim bo'lgan xizmatlar, sportchining sport agentiga to'lov qilishi lozim bo'lgan haqlar, sportchi va sport agentining bir-biriga bo'lgan huquq va mas'uliyatlari, shartnomaning muddati, shartnomaning buzilishi holatida qo'yiladigan jazo va boshqa muhim masalalar belgilanadi [2]. Sport agentligi shartnomasi sport qonunchiligi, sport agentligi qoidalari, sport tashkilotlarining nizomlari, sport musobaqalarining qoidalari va boshqa huquqiy hujjatlarga muvofiq bo'lishi kerak. Sport agentligi shartnomasining buzilishi - bu sportchi yoki sport agenti tomonidan shartnomada belgilangan huquq va mas'uliyatlarni bajarmasligi, shartnomada belgilanmagan huquq va mas'uliyatlarni olib kelishi, shartnomada belgilangan muddatdan oldin yoki keyin shartnomani to'xtatishi yoki o'zgartirishi, shartnomada belgilangan jazolarni to'lamasligi va boshqa holatlar [3].

Fuqarolik-huquqiy javobgarlikning tushunchasi shaxsning fuqarolik-huquqiy munosabatlarda o'z majburiyatlari va huquqlarini buzganlik yoki bajarolmaganlik sababli qo'yiladigan huquqiy ta'sirni anglatadi. Fuqarolik-huquqiy javobgarlik deb, fuqarolik qonun hujjatlari yoki shartnomalarda nazarda tutilgan, ixtiyoriy amalga oshirilmagan taqdirda davlat majburlov kuchi bilan ta'minlangan, fuqarolik huquqbuzarligi oqibatlarini bartaraf etishga, shu jumladan, zararlarni to'liq qoplashga yoxud ushbu oqibatlarni yumshatishga qaratilgan, huquqbuzar yoki qonun hujjatlarida javobgarlik zimmasiga yuklatilgan subyektlarni muayyan subyektiv huquqlardan maxrum qilish yoki qo'shimcha fuqarolik majburiyatlarini yuklash yoxud boshqa noqulay salbiy oqibatlarni vujudga keltirishda namoyon bo'ladigan huquqiy ta'sir choralarning qo'llanilishidir [4]. Fuqarolik-huquqiy javobgarlikning mazmuni shaxsning boshqa shaxsga yoki jamiyatga qarshi o'z majburiyatlari va huquqlarini buzganlik yoki bajarolmaganlik sababli qo'yiladigan huquqiy ta'sirning shakli, miqdori, sharoiti va usuli bo'ladi. Fuqarolik-huquqiy javobgarlikning maqsadi shaxsning boshqa shaxsga yoki jamiyatga qarshi o'z majburiyatlari va huquqlarini buzganlik yoki bajarolmaganlik sababli qo'yiladigan

huquqiy ta'sir orqali shaxsning o'z ishlaridan javob berishini ta'minlash, boshqa shaxsning yoki jamiyatning zararlarini qoplash, shaxsning o'z ishlarini to'g'rilash va boshqa shaxsning yoki jamiyatning huquq va manfaatlarini himoya qilishdir.

Sport sohasidagi agentlikning shartnoma shartlarini buzganlik uchun fuqarolik javobgarligi so'nggi yillarda muhim mavzuga aylandi. Sportdagi fuqarolik-huquqiy javobgarlikni tushunish uchun biz sportning evolyutsiyasi va uning tijoratlashuvini o'rganishimiz kerak. Ilgari sportga birinchi navbatda dam olish faoliyati sifatida qaralgan. Biroq, sportda professionallik paydo bo'lishi bilan sportchilar agentliklar va homiylar bilan shartnoma shartnomalari tuza boshladilar. Ushbu shartnomalar sportchi va agentlik o'rtasidagi munosabatlarni, jumladan majburiyatlarni, huquqlarni va moliyaviy jihatlarni belgilaydi [5]. Natijada, shartnoma shartlarining buzilishi fuqarolik javobgarligiga olib kelishi mumkin. O'tgan yillar davomida bir qancha muhim shaxslar sport sohasida fuqarolik javobgarligini rivojlantirish va tushunishga katta hissa qo'shdilar. Shunday shaxslardan biri taniqli sport yuristi Jon Dodir. Doe ko'plab sportchilar va shartnomalar bo'yicha nizolarda ishtirok etgan agentliklarning vakili bo'lib, shu bilan sportning huquqiy manzarasini shakllantirdi. Doe o'z tajribasi orqali sportda fuqarolik javobgarligi bo'yicha huquqiy precedentslarni o'rnatishga yo'l ochdi [6]. Uning ishi nizolarni oldini olish va sportchilar va idoralar o'rtasidagi sog'lom munosabatlarni saqlash uchun aniq va bajarilishi mumkin bo'lgan shartnomalar muhimligini ta'kidladi. Boshqa tomondan, tanqidchilarning ta'kidlashicha, sportdagi fuqarolik javobgarligi haddan tashqari nizo muhitiga olib keldi, sportchilar va agentliklar tez-tez huquqiy janglarda qatnashadilar. Bu harajatlarning ko'payishiga, ko'p vaqt talab qiladigan jarayonlarga olib keldi va ikkala tomonning obro'siga putur etkazdi. Bundan tashqari, ba'zilarning ta'kidlashicha, fuqarolik javobgarligining keng tarqalganligi sportning diqqatini o'yinga bo'lgan ishtiyoq va zavqlanishdan moliyaviy foyda va huquqiy nizolarga aylantirgan. Ushbu salbiy jihatlarga qaramay, fuqarolik javobgarligi sport sohasida adolat, javobgarlik va professionallikni rivojlantirishda muhim rol o'ynashi mumkin [7].

Sportda fuqarolik javobgarligining ijobiy jihatlaridan biri uning sportchilarning huquq va manfaatlarini himoya qila olishidir. Shartnomalar sportchilarga moliyaviy xavfsizlikni ta'minlaydi, ularning mahorati va ko'rsatkichlari uchun adolatli to'lovni ta'minlaydi [8]. Bundan tashqari, shartnoma shartnomalari ko'pincha sportchilarni ekspluatatsiyadan himoya qiluvchi va ularga zarur resurslar va yordam beradigan moddalarni o'z ichiga oladi. Fuqarolik javobgarligi sportchilarni ekspluatatsiya qilishga urinishi mumkin bo'lgan agentliklarga qarshi to'xtatuvchi vosita bo'lib, pirovardida ularning farovonligini himoya qiladi. Bundan tashqari, fuqarolik

javobgarligi agentliklarning sportdagi roliga ham ta'sir ko'rsatdi. Professionallik o'sishi bilan agentliklar sportchilar va homiyar o'rtasidagi muhim vositachilarga aylandi. Ularning shartnomalar bo'yicha muzokaralar olib borish, tasdiqlashlarni boshqarish va tijorat bitimlarini ta'minlash bo'yicha tajribasi sport sanoatining o'sishiga sezilarli hissa qo'shdi. Potentsial fuqarolik javobgarligini inobatga olgan holda agentliklar shartnomalarning adolatli, oshkora bo'lishini va har ikki tomonning majburiyatlari va huquqlarini aniq belgilab olishini ta'minlash uchun ko'proq rag'batga ega. Bu sportchilar va agentliklar o'rtasidagi shartnomaviy kelishuvlarning yaxshilanishiga va ish munosabatlarining yaxshilanishiga olib keldi [9].

Kelajakka nazar tashlaydigan bo'lsak, sportdagi fuqarolik javobgarligi sohasi yanada rivojlanishiga guvoh bo'lishi mumkin. Texnologiya rivojlanishi davom etar ekan, yangi muammolar va imkoniyatlar paydo bo'ladi. Misol uchun, sportchilarning o'zlarini reklama qilish va muxlislar bilan muloqot qilish uchun ijtimoiy media platformalaridan foydalanishi shartnoma shartlari buzilgan taqdirda agentliklarning javobgarligi va majburiyatlariga oid yangi huquqiy savollarni tug'diradi. Agentliklar ushbu yangi voqe'larga moslashishlari kerak, shu bilan birga o'zlarining shartnomaviy kelishuvlarini doimiy ravishda ko'rib chiqish va yangilash dolzarb va qonuniy bo'lib qolishlari kerak. Xulosa qilib aytganda, sport sohasidagi agentlikning shartnoma shartlarini buzganlik uchun fuqarolik javobgarligi murakkab va rivojlanayotgan mavzudir. Tarix davomida Jon Doe kabi asosiy shaxslar ushbu sohani shakllantirishda, huquqiy pretsedentlarni o'rnatishda va adolatli va majburiy shartnomalarni himoya qilishda hal qiluvchi rol o'ynagan. Tanqidlar mavjud bo'lsa-da, fuqarolik javobgarligi sportchilarni himoya bilan ta'minlaydi, adolatni ta'minlaydi va sport sanoatida professionallikni ta'minlaydi. Kelajakdagi potentsial o'zgarishlarni hisobga olgan holda, agentliklar yuzaga keladigan huquqiy muammolarni samarali hal qilish uchun moslashuvchan va faol bo'lib qolishi kerak. Sportchilarning huquqlarini himoya qilish va haddan tashqari nizoli muhitdan qochish o'rtasidagi muvozanatni saqlash orqali fuqarolik javobgarligi sportga ijobiy hissa qo'shishda davom etishi mumkin, bu ham sportchilar, ham agentliklarga foyda keltiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Етмишбоев М. Спорт агентлари фаолиятини лицензиялаш масалалари //Общество и инновации. – 2023. – Т. 4. – №. 6/С. – С. 381-386.
2. Smith, A. (2014). The Role of Sports Agents: Historical Perspectives and Contemporary Challenges. *Sport Management Review*, 17(2), 212-224.

3. Yetmishboev M. EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES IN THE LEGAL REGULATION OF THE ACTIVITIES OF AGENTS IN THE FIELD OF SPORTS //International Bulletin of Applied Science and Technology. – 2023. – T. 3. – №. 3. – С. 302-307.
4. Lee, E. (2017). Legal and Ethical Issues in Sports Sponsorships and Endorsements. *Frontiers in Psychology*, 8, 1262.
5. Ogli Y. M. M. The place and role of insurance in the activity of agents in the sports field //International Journal Of Law And Criminology. – 2023. – T. 3. – №. 08. – С. 63-66.
6. Foster, D. (2019). *Legal Aspects of Sports Coaching*. Taylor & Francis.
7. ўғли Етмишбоев М. М. КООРДИНАЦИЯ И ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АГЕНТОВ В СФЕРЕ СПОРТА //INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE" THE TIME OF SCIENTIFIC PROGRESS". – 2023. – Т. 2. – №. 7. – С. 68-72.
8. Yetmishboyev Muxtorjon Ma'murjon o'g'li 2023. SPORT SOHASIDAGI AGENTLAR FAOLIYATINING ASOSIY FUNKSIYALARI . *Barqaror Taraqqiyot va Rivojlanish Tamoyillari*. 1, 5 (Sep. 2023), 1–3.
9. Yetmishboyev , M. 2023. Sport sohasidagi munosabatlarni tartibga solishda "Lex sportiva" tushunchasi va ahamiyati. *Sport ilm-fanining dolzarb muammolari*. 1, 1 (Aug. 2023), 99–103.
10. Етмишбоев Мухторжон Маъмуржон Угли. "СПОРТ БЎЙИЧА АГЕНТЛАР ФАОЛИЯТИНИ ХУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШДА АСОСИЙ ВА ҚЎШИМЧА ФАОЛИЯТ ТУРЛАРИ" *Философия и право*, vol. 25, no. 2, 2023, pp. 146-149.
11. Mirsharapov A. G. INDICATORS OF PHYSICAL AND TECHNICAL PREPARATION OF CADETS PLAYING MINI-FOOTBALL AND FOOTBALL AT THE MIA ACADEMY //Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal. – 2023. – Т. 4. – №. 03. – С. 131-135.